

Jan Paweł Woronicz w świetle nieznanych dokumentów z lat 1795 – 1829

Streszczenie

Słowa klucze: Woronicz, biskup, poeta, Kościół katolicki, Powsin, Warszawa, Kraków, dokument, archiwum, rękopis, życie literackie, kultura Oświecenia

Rozprawa doktorska *Jan Paweł Woronicz w świetle nieznanych dokumentów z lat 1795 – 1829* ukazuje postać biskupa Woronicza jako wybitnego człowieka literatury i Kościoła rzymskokatolickiego przełomu XVIII i XIX wieku. Jego życie i działalność przypadły na czas Oświecenia, epoki, która prawie przez wiek kształtowała nowoczesne społeczeństwo polskie.

Autor rozprawy skupił się na ostatnich trzydziestu latach życia biskupa Woronicza, bowiem, kiedy przestało istnieć państwo polskie, to Kościół jako instytucja przejął część jego dotychczasowych działań, które zmierzały do scalenia podzielonego przez zaborców narodu i podtrzymywania tożsamości narodowej. Woronicz, świadomy ważnej roli Kościoła, którego był przedstawicielem, wyznaczył spójny program swoich działań i konsekwentnie go realizował. Działania te koncentrowały się wokół kultury duchowej i materialnej narodu. Jego poczynania w obszarze kultury duchowej znalazły odzwierciedlenie w pracach poetyckich, literackich, kaznodziejskich, naukowych w TPN, opiece nad artystami, muzykami i literatami, widać je także w trosce o szkolnictwo elementarne, Uniwersytet Jagielloński, dbałość o poziom wykształcenia kleryków w seminarium krakowskim i kieleckim, o duchowieństwo zakonne i świeckie, o piękno sprawowanej liturgii prywatnej i publicznej.

Ważnym i przemyślanym działaniem autora *Lechiady* było gromadzenie wokół siebie dobrze wykształconych współpracowników, którzy pomagali w zarządzaniu diecezją i wspierali w licznych inicjatywach o charakterze kulturalnym w Krakowie, a później w Warszawie. Przez cały ten czas Jan Paweł Woronicz otaczał się światłymi ludźmi kultury i nauki.

Do przedsięwzięć, których autor *Sybilli* podjął się w przestrzeni kultury materialnej, należały: remont i urządzenie mieszkania na Kanoninach w Warszawie, remont i wyposażenie pałacu biskupów krakowskich w Krakowie i pałacu arcybiskupów w Warszawie, budowa i urządzenie dworu w Wawrzeńcycach, remont dworu w Jangrocie, budowa szpitala i szkoły w Powsinie, fundacja kościoła wraz z jego wyposażeniem w Jangrocie, remont kolegiaty w Kielcach, fundacja strojów liturgicznych do kościoła katedralnego w Warszawie

i zakładanie ogrodów. Był wytrawnym kolekcjonerem, gromadził materialne pamiątki historyczne i dzieła sztuki.

W niniejszej rozprawie występuje dwóch bohaterów. Pierwszy to biskup Woronicz a drugi to dokumenty, które go opisują. Wśród nich możemy wymienić listy prywatne i służbowe, akta urzędowe, sprawozdania, raporty, wspomnienia, pamiętniki, druki ulotne, umowy i inwentarze. Źródła te, poddane konwencji epoki, osobowości autora i pełnionych przez niego funkcji, zanurzone w kontekście politycznym i obyczajowym, reprezentujące różne gatunki literackie i typy dokumentów, wzajemnie się oświetlają i uzupełniają a ponieważ w znacznym stopniu nie były dotąd wykorzystywane przez badaczy oświecenia, pozwalają na poszerzenie naszej wiedzy o samym biskupie Woroniczu, jak również o epoce porozbiorowej.

Zgromadzone archiwalia rękopiśmienne i drukowane w większości pochodzą z lat 1795–1830. Dodatkowo, dla wyjaśnienia i uszczegółowienia niektórych faktów, wykorzystano archiwalia z lat wcześniejszych i pojawiające się już po śmierci kapłana–poety. Wspomniane dokumenty zostały odnalezione w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Państwowym w Warszawie, Archiwum Archidiecezjalnym Warszawskim, Archiwum Narodowym w Krakowie oddział Zamek Królewski na Wawelu, Bibliotece Książąt Czartoryskich w Krakowie, Zbiorach Rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej, Bibliotece Naukowej PUN i PAN, Archiwum Kurii Metropolitarnej Krakowskiej, Archiwum Kapituły Katedralnej Krakowskiej, Archiwum Państwowym w Radomiu, Archiwum Państwowym w Łodzi, Bibliotece Zakładu Narodowym Ossolińskich we Wrocławiu, Bibliotece Narodowej w Warszawie, Muzeum Narodowym w Krakowie, Austriackiej Bibliotece Narodowej oraz Bibliotece Polskiej w Paryżu.

Sebastian Musiał